

heemkundige kring
Meise-Oppem-Wolvertem

BERLA

driemaandelijks tijdschrift

jaargang 1989 nummer 25

BERLA vzw

HEEMKUNDIGE KRING
MEISE-OPPEM-WOLVERTEM
EN OMGEVING

BERLA verzamelt alles wat betrekking
heeft op onze fusiegemeente en omgeving.

EREVOORZITSTER
VOORZITTER
ONDERVOORZITTER
SEKRETARIS
PENNINGMEESTER

E. VAN HEMELDONCK
R. BELLEMANS
R. MOYSON
R. MOERENHOUT
C. VAN NECHEL

REDAKTIERAAD

R. Bellemans
J. Cornelissen
M. Gillisjans
R. Moerenhout
R. Moreau
W. Pas
M. Van Den Broeck
E. Van Hemeldonck
C. Van Nechel

Ons Tijdschrift :

- . verschijnt driemaandelijks
- . jaarabonnement (+ lidgeld) 200 frank
- . los nummer 60 frank

- . de auteurs zijn verantwoordelijk voor hun bijdrage

Zetel van de Kring :
Hasseltbergstraat 21
B - 1860 Meise
Tel. 02/269.53.15
ASLK 001-1189490-55

Lokaal :
DE SNIPPER (Nr 5)
Brusselsesteenweg 73 - 1860 Meise
Toegankelijk : Elke woensdag tussen 14 en 17 u.
(niet tijdens de schoolverlofperioden -
andere dagen op aanvraag)

Uit de
EXELLENTIE CRONYCKE
van
BRABANT

MVCXVIII

Den Salighe Leeringhe

5 uren gulde inde dach Godt eeren
7 uren gulde in werck hanteren
7 uren muechdy slaepen
2 uren muechdy locht raepen
3 uren muechdy eeten

Aldus doende
suldy
den tyt vergheten

PLAATSNAMEN TE WOLVERTEM (vervolg)

BARBIERSTRAAT (Barbier)

De Barbierstraat wordt te Imde voor het eerst onder deze naam vermeld in 1702. Het is de straat van Imde naar Rossem zegt een dokumēt van 1756.

Deze Barbierstraat werd in 1610 'Baardmakerstraat' genoemd omdat de baardmaker of barbier van Imde er in 1613 zijn hofstede had die eenvoudig de Baardmaker genoemd werd.

Ook een beemd die van 1712 tot 1728 aan deze "Baardmaker" toebehoorde droeg dezelfde naam.

De Baardmaker is te Imde ook blijven voortleven als familienaam.

BRANAARD

De Branaardstede, blok land gelegen aan het Imdenbos wordt slechts éénmaal vernoemd en dat in 1712 onder de vorm van Braenaertstede, misschien wel Kranaartsstede.

Branaard, waarschijnlijk uit Brand-aard. Het wegvallen van "d" in een verlengd woord wordt ook opgemerkt in Aardsele - Aarsele reeds voor 1365.

BAUWENLAND

Het Bauwenland (1641-1732) was gelegen op de 'steert' van de Imdenkouter onder Meuzegem. Bauwer is de genitief-vorm van de Nederlandse doopnaam Bauw of Baaf.

BEEK

Dit woord komt heel dikwijls voor als plaatsbepaling. De Beek of Ter Beke

is een plaats te Nerom omtrent het samenvloeien van de Brasbeek en de Molenbeek. Waarschijnlijk is het dezelfde streek die zich uitstrekt tot Imde en daar in de 14de eeuw en nog in 1412 dezelfde naam droeg.

Ook sedert 1636 werd een Beekeneussel vermeld, gelegen ten westen van de Brussegembeemd, misschien hetzelfde als deze vermeld in 1650, gelegen tussen het Stampstraatken, de Abelenbeemd en de Molenbeek. Dezelfde eussel werd nog vermeld in 1713.

Een Beekmeers trof men aan te Rossem aan de Groenenweg in 1501.

De Beekstraat is nog bekend te Imde, waar de naam reeds bestaat sinds 1612.

BEEMD

Het woordje beemd is zeer vruchtbaar in de toponymie van Wolvertem.

De Beemden of Wolvertemse Beemden, weilanden op de Dries, zijn bekend van in 1413. Gewoonlijk komt het woord in onze streek voor met korte e : bemd en vormt in de volksuitspraak zijn meervoud zoals 'hemd'. De volksuitspraak voor de beemden is "bummeren".

De Beemdekens waren een bos gelegen te Westrode aan het "Diligembos", het Leefdaalbos en het Hollemderken in 1754.

Dit bos was waarschijnlijk hetzelfde als dat vermeld in 1640, gelegen aan de Waterputten.

Ook een stuk land waarvan de ligging onbepaald is werd in 1702 onder dezelfde naam vermeld.

Te Westrode lag in 1746 een 'Beemd-bos' ook Jericho-zetsel genaamd en gelegen aan het "Gasthuisbos", de Zes Bunders en het Papenbos.

Een Beemdput werd aangetekend in het Kadaster. De Beemdputstraat was gelegen aan het Winkeldveld in 1790. De Beemdstraat, reeds bekend in 1365 liep langs het Hof ter Nood.

Een Beemdstraatken werd vermeld in 1560-1561.

Door de Beemden liepen verscheidene Beemdwegen.

De "Gemene Beemden" (1400-1790) lagen langs de Molenbeek tussen Wolvertem en Meuzegem. Deze beemden, groot 20 bunder en vroeger heide, werden in 1281 door de Hertog Hendrik III aan de inwoners van Wolvertem geschonken.

De Grote Beemd (1629-1649) lag naast het Pachtersbeemdeken en de Brugskensbeemd.

De Jonkeren Beemd (1613-1636) lag aan de Molenbeek.

BEENHOUWERSBOS

Dit bos gelegen te Westrode en vermeld van 1658 tot 1782 behoorde waarschijnlijk toe aan Jan Janssens, beenhouwer te Brussel die in 1617 goederen bezat te Wolvertem.

BEGIJN

De "infirmierie" of het ziekenhuis van het Begijnhof te Brussel bezat in 1661 talrijke goederen te Wolvertem. Vandaar dan ook talrijke begijn-plaatsnamen in de gemeente.

Begijnenbeemd nog bekend in 1672, was gelegen aan het Leefdaalbos en aan de "Paelstraete" en werd ook genoemd de "Schouwenmoirter" (Schouwmoorter) en hoorde in de 14de

eeuw toe aan Hendrik van Voorspoel.

Tussen het Papenbos en de Spruits-haag te Nerom lag het "Begijnenbos" van 1610 tot 1681 onder die naam bekend.

De Begijnenweg te Slozen. Van 1659 tot 1767 was er te Slozen een Begijnenweideken bekend.

BIJL

Op de Grote Heide te Wolvertem werd gedurende de periode 1726-1785 een stuk land aangetroffen het Beil genoemd. Het Beilstuk dat van 1715 tot 1753 werd aangetroffen, soms gesitueerd op de Heide, soms op de Windmolenkouter, is waarschijnlijk hetzelfde als het Beil.

In 1661-1668 werd naast het Dijkblok een Bolsblok of Boelsblok aangetroffen, waarschijnlijk Beilblok.

De benaming komt evenwel verward voor in de dokumenten.

We vinden "Biereik" vanaf 1694. In 1713 vinden we Bileik aan de Boecht. In 1735 eveneens "bileik". In 1740 Bildijk. In 1743, 1749, 1750 en 1756 : Bileik. In de 18de eeuw opnieuw "Biereik".

In 1701 ontmoeten we aan de Heistraat een plaats genoemd de 'Blieck', waarschijnlijk een verwarring met "Beileik". Deze plaatsnamen zouden wel in verband kunnen staan met "Bellenbosch", daar ze in dezelfde omgeving gelegen waren.

BEKKERSHOF

In 1760 ontmoeten we te Westrode een stuk land, waarschijnlijk naar de eigenaar genoemd, het Bekkershof.

De Bekker voor De Bakker is een

familienaam die niet zeldzaam is in de gemeente. Het lidwoord 'de' valt in de volkstaal gewoonlijk weg wat we ook reeds merken in 1385, wanneer men spreekt van de hofstede van Gielis Beckers te Lovegem.

BELLEMSVELD

Het Bellemsveld werd slechts eenmaal vermeld en dat in 1559.

BELLENBOS

In 1613 vinden we een Bellenbos gelegen in de Boskant. Een andere bron geeft in 1627 een Billenbos gelegen te Nerom aan de Pipenpag (?).

Een bron van 1660 situeert het Bellenbos naast de Lattenbos, later in 1723 wordt de ligging nog nader bepaald, tussen de Kijkuit en het Langbos.

In 1725 naast de Kwakkelbergen, de Perreman, de Gulden Boom, het Hoekbos en de Kerkenbos van Meise.

BENEDEN

De "Beneden" is het lage gedeelte van Wolvertem dorp, gelegen aan de Molenbeek. De Merchtemse steenweg, die het voornaamste gedeelte van de 'Beneden' uitmaakt wordt ook "Beneënsche Steenweg" genoemd.

BERG

Den Berg was reeds in 1497 bekend als plaatsnaam. Bedoeld wordt hier de heuvel, vroeger boomgaard en sedert 1784 weide. Nu weide en bos gelegen op de Grote Dries aan de Molenbeek, grenzende aan de Beekstraat en aan de Werkmansstraat.

In 1604 was ook een Bergblok bekend.

In de archiefstukken der gemeente ontmoeten we verder nog gedurende de

jaren 1400 en 1673 de naam Bergeussel.

In 1591 was een Bergeussel gelegen aan de kerk te Imde, een ander, een beemd gelegen aan het Winkelveld in 1619. Dit laatste bergeussel wordt ook wel als berkeussel vernoemd.

Een derde Bergeussel lag in 1639 te Nerom aan het Walravensbos.

Aan de Berg aan de Werkmansstraat stond in 1626 een huis genaamd het Berghuis.

Gedurende ongeveer een eeuw, van 1710 tot 1821 is er in de oude dokumenten spraak van een Bergstraat en een Bergstraatweg.

Een Bergveld wordt vernoemd in 1846 en een Bergweide te Nerom in 1641.

Een Bergborgveld en een Bergbosveld worden eveneens vermeld in het Kadaster.

Dr. J. VAN HOVE

(wordt vervolgd)

Eind vorig jaar overleed ons trouw medelid de Heer Henri MICHIELS-BORRE uit Merchtem.

Laat, maar zeer oprecht bieden wij aan zijn familie en vrienden onze innige deelneming aan.

FAMILIE D'OURS

Ons geacht medelid Jan Bogaerts bezorgde ons een exemplaar van de door hem opgestelde stamboom van de "Familie D'OURS". Zoals wij reeds vroeger mochten ervaren met andere werken van zijn hand, zoals "De familie BOGAERTS" en "De Familie DESMET" betreft het weerom een bijzonder interessant werk, rijk

geïllustreerd en keurig samengesteld. Proficiat Jan !

Hierna volgt er een uittreksel van. Voor de geïnteresseerden delen wij mede dat de volledige stamboom verkrijgbaar is bij de auteur :

Kraaienbroeklaan 20 1860 MEISE

SCHRIJFWIJZE VAN ONZE FAMILIENAAM

Het zou onredelijk zijn ons vast te klampen aan één en dezelfde schrijfwijze van een bepaalde familienaam.

Er zijn voorbeelden genoeg om te bevestigen dat de naam van éénzelfde familie op verschillende manieren kan geschreven worden.

We mogen besluiten dat volgende namen als identiek kunnen beschouwd worden : D'OURS, DORS, DOURS, DOUR.

BETEKENIS VAN ONZE FAMILIENAAM

Familienamen worden hoofdzakelijk afgeleid van voornamen en verwantschappen, beroepsnamen, bijnamen, scheldnamen en zonderlinge namen.

Volgens het "Instituut voor Naamkunde" van de Katholieke Universiteit Leuven lijkt D'OURS uit het Frans te zijn overgenomen, althans naar deze schrijfwijze.

Eerder zou men L'OURS verwacht hebben in plaats van D'OURS. Dit laatste zou namelijk een herkomstnaam zijn, iemand die afkomstig is van de plaats OURS. Er zijn in Frankrijk een paar plaatsen die zo genaamd zijn. Indien

dat zo niet is, dan moeten we denken aan het Franse woord "OURS", dit is beer.

De naam "De Beer of De Bere en ook Lours" komt al zeer vroeg voor : te Ieper in 1280 Nickolaus Beer en in 1306 Jehan li Ours of Jehan Lours.

Beer betekent :

- . mannelijk zwijn;
- . latijns ursus;
- . het kan ook een naam zijn afgeleid van een huisnaam "in de beer".
- . tenslotte kan het een bijnaam zijn voor iemand die zo sterk is als een beer, ofwel zo nors en onvriendelijk is.

WAAR VINDEN WE DE NAAM D'OURS ?

Van onze stam weten we dat onze oudste stamvader tot heden opgezocht afkomstig was uit Brussel. Merkwaardig is dat onze familie D'OURS vanaf 1740 stevig gevestigd bleef in Merchtem, Wolvertem, Brussegem, Wommel en Meise.

Hierna volgen nog enkele plaatsen waar reeds sprake was van D'OURS :

Wat vast staat is dat een zekere Guillaume DOURS geboren rond 1740 in Wommel huwde in 1761 met Maria

Anna COOMAN. Er groeide tot heden een ganse stam uit in Wemmel en Zellik. Was deze DOURS soms de broer van onze Jan Baptist D'OURS geboren in circa 1740 ?

Onthouden we verder nog dat er te Brussel nog een familie D'OURS woont waarvan de herkomst nog moet opgezocht worden.

In het jaarboek 1964 van "De Middelaar" 1961 lezen we : D'OURS-WALINCOURT, Nicolaas D'OURS Sire de Clary in 1238 en Jean I DOURS, ridder.

UIT HET LEVEN VAN JOANNA CHRISTINA D'OURS

"Stienna" werd geboren in het huis waar ze altijd verbleven heeft tot haar dood, Blakebergen 3 te Meuzegem, ook de "Meuzegemse hoek" genaamd.

Op school leerde ze schoon schrijven, brieven opstellen, gedichten rijmen en Frans spreken. Wanneer er in de streek een raar voorval was, dan maakte zij er een liedje van dat op orgel werd gezet. Zingen was één van haar hobby's.

Voor haar huwelijk ging ze uit werken om wat geld te verdienen. In 1905 huwde zij met Frans-Lodewijk Bogaerts uit Rossem.

De gronden die ze bezaten en huurden werden bebouwd met graangewassen, groenten, witloof en bloemen. Met bloemen gingen de grote kinderen naar de markt in Brussel met paard en kar.

Op de boerderij was er een hond, een ezel, een klein paard en drie koeien. De kalveren en kiekens werden vetgemest om thuis te verkopen. De vruchten van de boomgaard werden verkocht op de markt van Vilvoorde en die van Brussel.

Elke woensdag gingen de burens samen naar de markt in Merchtem en op dinsdag in Londerzeel. Met de kruiwagen, want fietsen konden ze niet. Stienna nam dan boter en eieren mee om te ver-

kopen. Met dat geld kocht ze dan 'winkelwaar' voor wel acht dagen.

Toen de Duitsers in 1914 binnenvielen vluchtte haar man met de kinderen en haar moeder Elisabeth De Boeck naar Terlinden met een hondenkar.

Op 21-jarige leeftijd moest Lodewijk zich melden bij de Duitsers in Londerzeel, maar daar werd hij uitgeloten en mocht naar huis terugkeren tot grote vreugde van zijn gezin.

Tijdens de slag van Imde zat gans het gezin in een zelfgemaakte schuilkelder. Men kon Stienna na al die ellende niet overtuigen dat de oorlog gedaan was.

Stienna was lid van de Bond der Kroostrijke Gezinnen, wat haar ooit een medaille opleverde. Zij las 'De Boer' en hielp ook haar man om de papieren bij te houden.

Na het avondwerk in de stal moesten de kinderen eerst een paternoster bidden voor ze met het kaartspel begonnen.

's Zondags ging ze naar de Boskapel van Imde om achteraf een bezoek te brengen aan haar zuster Roza in de Boskant.

† Onze Vader die in de hemelen zijt... Uw Wil geschiede op aarde als in de hemel.

GEDENK IN UW GEBEDEN EN OFFERS
DE ZIEL VAN ZALIGER

Joanna, Christina D'Ours

weduwe van Frans, Lodewijk Bogaerts,

lid van de Bond van het H. Hart
het Marialegioen en de Vrouwengilde.

geboren te Wolvenstem op 7 september 1880 en er
godvruchtig overleden op 31 december 1965, gesterkt
door de HH. Sakramenten van de stervenden.

Joanna Christina
D'OURS

Franciscus Ludovicus
Bogarts.

Een erekroon zijn de hoge jaren die op de wegen
van de rechtvaardigheid gevonden worden.

BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER

Mejuffer Pauline D'OURS

Lid van de Broederschap van O. L. Vrouw ter Nood,
geboren te Merchtem op 18 januari 1857,
en aldaar overleden op 17 oktober 1957, voorzien van
de laatste HH. Sakramenten.

In uwe handen, Heer, leg ik het leven neer dat ik
van U heb ontvangen.

Van weinigen kan zo gezegd worden als van de
overledene dat zij met ieder in vriendschap leefde, en
niemand als vijand telde.

Ik heb de goedestrijd gestreden, mijn geloof bewaard,
mijn loopbaan voleind; mij blijft de kroon van gerech-
tigheid, waarmede de Heer, de rechtvaardige Rechter,
mij kronen zal. (Sint Paulus).

Wat zijn zij gelukkig die de dood zien naderen, en
zich stichtend voorbereiden om Gods oordeel te onder-
gaan.

Bij de dood uwer gelovigen, o Heer, wordt het leven
veranderd, maar niet weggenomen; de woonst van
hun aards verblijf wordt vernietigd, maar een eeuwige
woonst wordt hun voorbereid in de hemel.

(Prefatie der overledenen)

Beminde Bloedverwanten en Vrienden, hoe langer
het leven duurt, hoe meer men er aan houdt, niet om
het leven zelve, maar bijzonder om de liefdebanden die
er ons zo aan hechten. Bidt veel voor mij. Vaartwel.

Eerwaarde Zusters van het Gasthuis, ik dank U
voor uw genegenheid en liefdevolle zorgen. Blijft mij
de steun verlenen van uw vroom gebed.

Onze Lieve Vrouw ter Nood, bid voor ons
Heer Jezus, geef haar de eeuwige rust.

Lied, opgesteld naar aanleiding van de 100ste verjaardag van
Mejuffer Pauline D'OURS te Merchtem in 1957

Paulineke is geworden
Van gisteren honderd jaar
En daarom is 't vandaag grote feest, grote feest
Onz' stemmen moeten klinken
Wijl trillen toets en snaar
Want dit eeuwfeest vieren wij om 't meest

Pauline heeft vele jaren
Met ijver en veel vlijt
Een oude rijke juffrouw gediend, ja gediend
Beleefd en eerlijk was ze
Van in haar jonge tijd
Waarom zij alle lof heeft verdiend.

Zij mocht haar meesteres
Verzellen 's allen kant
Naar Nice en naar de schoon Côte d'Azur, Côte d'Azur
Waar juffrouw ook mocht reizen
In bin- of buitenland
Aan zee en in volle natuur

Zo heeft zij stil haar plichten
Gekweten jaar na jaar
Al heeft zij daar geen roem door behaald, door behaald
Haar werken staan geschreven
In gouden inkt voorwaar
En eens wordt zij daarboven betaald

Paulinenke, wij wensen
Dat gij in ons gesticht
Nog menig jaar gezond leven moogt, leven moogt
Om beter dan te vieren
In 't heerlijk glorielicht
't Eeuwig feest dat elk kristen beoogt !

Refrein :

't Gasthuis juicht om zijn eeuweling ! hoezee
En heel Merchtem jubelt met ons mee.

TIJDSKALENDER EEN GREEP IN DE GESCHIEDENIS

M E I S E

- 1211 Boudewijn van Hasselt, leenman van de heren van Grimbergen verblijft op het "Hof ter Hasselt".
- 1247 Amelgem, zelfstandige parochie
- 1412 Vermoedelijke stichting van de Sebastiaansgilde te Sint-Brixius-Rode.
- 1570 Willem Van der Elst, priester-dichter geboren te Meise
- 1600 Volledige restauratie van het kasteel van Boechout.
- 1652 Bouw van de huidige Sint-Elooikapel
- 1781 Geboortejaar van Baron Emmanuel Van Der Linden d'Hoogvorst
- 1826 Op paasdag 32 huizen rond de kerk door brand vernield
- 1830 Gravin Elisabeth Roose huwt met graaf Amedée de Beaufort
- 1866 Oogst vernield door regen en hagelslag
- 1866 Cholera epidemie
- 1875 Nieuwenrode wordt zelfstandige gemeente, niet meer onder Meise
- 1876 Stichting van de fanfare Concordia
- 1891 H. Van Dievoet wordt burgemeester van Meise
- 1907 Volledige restauratie van de kerk van Sint-Brixius-Rode
- 1927 Keizerin Charlotte overlijdt in het domein Boechout
- 1938 Belgische staat koopt het domein van Boechout

W O L V E R T E M

- 1668 Pestepidemie in Wolvertem
1669
- 1693 Volkstelling
- 1695 Eerste steenlegging van de boskapel "Behoudenis der Kranken" te Imde
- 1720 Schepenen te Wolvertem : Jaak Van Hemelrijck, Norbert De Boeck, Mathieu De Boeck, Jan Van Humbeek, Joost Henssens
- 1731 Stichting van het Aartsbroederschap van het Heilig Sacrament te Meuzegem
- 1754 Eerste notaris : Philips Van Malderen
- 1755 Wolvertem telt 235 gezinnen, Rossem 87 en Meuzegem 25
- 1767 Onderpastoor Stoefs betreedt de eerste parochie te Rossem
- 1770 Mond & klauwzeer epidemie
- 1792 Instelling van de Burgerlijke Stand
- 1802 Wolvertem hoofdplaats van het vredegerecht
- 1836 Stichting van de fanfare Sint-Cecilia
- 1836 Heraanleg van de provincieweg Vilvoorde-Aalst door het centrum van Wolvertem
- 1838 Bouw van het eerste gemeentehuis
- 1860 Algemeen gebruik van petroleum
- 1863 Verbouwing kerk Meuzegem
- 1872 Bouw gemengde gemeenteschool Rossem

Jan Bogaerts

HERINNERINGEN.....

Ere-Schoolhoofd M. VAN ASSCHE uit Sint-Martens-Lennik las in "Berla" nr 24 de bijdrage van M. Gillisjans "Het Gemeentelijk officieel onderwijs te Rossem".

Heel wat herinneringen werden er door losgeweekt. Met begeestering schreef hij ons een dankbrief,

werd lid van Berla en voegde bij zijn brief een dokument "xxxx"... voor de bijdrage over Rossem en Nonkel J. DENIL...

Op ons beurt danken wij U ten zeerste Meester Van Assche. Sta ons toe ook uw brief hierna te publiceren.

Sint-Martens-Lennik, 21.12.88

Beste heer en mevrouw Sellemans,

Eerst en vooral dank voor het toegezonden tijdschrift.

Ik herleef heel mijn jeugdjaren te Rossem, bij het zien van de foto van Nonkel Jef en mijn doopmeter, Melonie Van Assche.

Waar is de tijd dat we per buurtspoorweg, per poardestram (Z-N) en per tram naar Rossem trokken. Eijdens de W-I. gebeurde dat te voet vanaf Grimbergen, Wolvertem, Impob, Rossem; soms tot Steensuffel. Later bracht ik al mijn verlofdagen door bij meester Denil en meter Melanie. Het was geen speetres, maar we gingen om te werken, om te musiseren en te wandelen. Ik moest het huisorgel houden en kozijn Robert V.A. de piano. Soms kwam de familie De Craecker met viool en we konden beginnen, soms een hele dlong!

Nonkel Jef was een wonder man. Hij kende zeven talen, schreef liederen, kon vlot gedichten vertalen met de sterke en zwakke maten op de juiste noten. Na het musiseren trokken we op wandel langs de beek en het Hof te Rottbroeck, het bodertuit.

Onderweg toonde Nonkel alle plankten, hij kende de latynse, de Nederlandse benaming en het gebruik. Het was een open encyclopedie. Hij vertaalde alle Duitse sprooelkundige werken die dan met de Schoolopzieneren verdwenen.

Meise speelde ook een grote rol in onze jeugd jaren. Mijn grootvaders woonden op de Meisekassei, dicht bij de "Drijpikkel". Grootvader, C. Van den Steen, was kantonnier op de "Route", vanaf de kerk van Laken, 't Parais, de Bekpoort (Brouwalste) tot Wolverthem, dat was ook de wandelweg van Koning Leopold II en de burgerij van Brussel. De Koning ging tot de poort van 't Kasteel, maar hij mocht niet binnea. Eenmaal per jaar mocht de poort geopend worden: voor de processie van Meise.

Mijn eerste twee jaar heb ik op die wandelweg doorgebracht tussen die schone, grote kastanjebomen.
't Is een heel levensverhaal!

Met vriendelijke groeten
M. Van Assche

P.S.: De echte foto van Meter en Nonkel bezit ik niet!
Kan ik die misschien bekomen?

GEMEENTE WOLVERTHEM.

Aan de leden van het onderwyzend personeel der Gemeente,

Aangesien de kermisdagen van 1915 afgeschaft zyn in gansch de Gemeente, spreekt het van zelf, dat insgelyks de verlof dagen, welke vroegere jaren, ter dezer gelegenheid aan de leerlingen verleend werden, dit jaar geen plaats zullen hebben, des te meer, daar het tegenwoordig schooljaar, merkelyk na den vastgestelden tyd begonnen is.

Wolverthem, den 10 Juni 1915.

De Burgemeester,

Georges t'Kint

HET GEMEENTELIJK OFFICIEEL ONDERWIJS TE ROSSEM (vervolg)

e. de begroting van onderwijs voor 1877

De jaarwedde bedraagt nu al 800 frank behalve voor de schoolmeester van Rossem omdat gezien het leerlingenaantal, deze school van 2de kategorie was. Zijn wedde bedroeg 700 frank. Wat kreeg de meester nu in handen ?

Buiten zijn officiële wedde van 700 frank kreeg hij nog een jaargeld dat sommige leerlingen van beter gestelde ouders dienden te betalen.

Verder nog een toelage als vergoeding voor het kosteloos onderwijs aan de arme kinderen (het casueel) Plus voor de gewone bediening van het lager onderwijs nog een bijdrage van 200 frank gedeeltelijk gedragen door de gemeente en het bureau van weldadigheid voor het andere deel (waarschijnlijk de aankoop en onderhoud van schoolmeubelen en schoolbehoeften voor de arme kinderen.)

Deze arme kinderen maakten maar de helft van de schoolbevolking uit. Ze kregen slechts gratis onderwijs als de ouders dit aanvroegen. Daar deze laatsten meestal ongeletterd waren, verwaarloosden ze dit meestal, zodat de gemeenteraad dan maar van ambtswege bepaalde wie arm was en dezen dan op de lijst zette.

f. de bemeubeling en de uitrusting der lokalen

Volgens de kantonale inspektie is er 1.631,73 frank nodig en dit zal gevraagd worden bij de Bestendige Deputatie aldus een verslag van 30 oktober 1843.

In 1863 beschikte men over de tabellen (op papier) der maten en gewichten (die echter moesten vervangen worden) waardoor de meester goed les kon geven. Maar de uitgave van 145 frank hiervoor kon gezien de krappe financiële toestand der gemeente dit jaar niet gedaan worden.

Er zijn in totaal een 20-tal maatpotten nodig in ijzer, in blik en in koper voor totaal 70 frank en alleen Rossem zal deze bekomen.

In 1869 zien we de financiëring en de uitrusting van de 3 scholen (Rossem, Imde en Wolvertem) gebeuren door een lening aangegaan bij het Gemeentekrediet. Men schat de uitgave hiervoor op 8.000 frank.

In 1880 wordt er een toelage van 2 frank per kind voorzien om materiaal te kopen terwijl enige jaren ervoor (in 1873) een aanvraag wordt gedaan aan het 'Goevernement' om steun te bekomen om meubelen te kopen

Inzake de huur der lokalen lezen we in de gemeenteraadsverslagen van 1862 dat de staat en de provincie 120 frank voor de 4 scholen uitkeren.

De gemeente (voor het grootste deel) en het Bureau van Weldadigheid komen tussen voor 130 frank.

Op het budget van 1865 neemt de gemeente 1/3 van de voorziene 240 frank ten haren laste. In 1874 werd er 125 frank voorzien op de rekeningen omdat er te Rossem nog geen schoollokaal was.

Op de begroting van 1867 wordt er een bedrag van 9.000 frank ingeschreven gezien de beslissing van 19.10.1865 om 2 lokalen te bouwen met logement voor de meester te Rossem en te Imde.

Verder wordt er nog gestipuleerd dat eerst te Rossem en Imde een school

dient gebouwd te worden vóór er sprake kan zijn van een school te Westrode gezien de financiële toestand van de gemeente !

Uit het verslag van 3 oktober 1871 leren we dat 20% van de gemeentelijke uitgaven is voorzien voor het lager onderwijs en dat hier reeds inzit de 1.500 frank voorzien voor de meubelen der 3 scholen.

3. DE PERIODE 1879-1884

◊ de schoolstrijd met de ongelukswet ◊

a. het ontstaan

De verkiezingen van 1878 gaven de meerderheid aan de liberalen en Frère-Orban, een volksvertegenwoordiger uit Luik, werd eerste minister.

Zijn bedoeling was het onderwijs te laïciseren en daarom richtte hij een afzonderlijk departement op met name het Ministerie van Openbaar Onderwijs (nu los van het Ministerie van Binnenlandse Zaken).

Er volgde een nieuwe wettekst (die onaanvaardbaar voor de katholieken zou blijken) en zo ontstond de wet Van Humbeeck van 1 juli 1879.

b. de bepaling

Deze wet bepaalde dat iedere gemeente een openbare lagere school moest hebben.

Het godsdienstonderricht werd van de lesrooster geschrapt en alleen wanneer de ouders het vroegen zou er buiten de normale schooluren onderricht in godsdienst door de geestelijkheid mogen gegeven worden.

Het programma wordt uitgebreid en omvatte buiten het vorige programma nog de vakken vaderlandse geschiedenis, aardrijkskunde van België, beginselen

van de natuurkunde, tekenen en turnen voor de jongens en naaldwerk voor de meisjes.

Er werd een diploma vereist, behaald aan een normaalschool van de Staat en de benoeming diende door de gemeenteraad te gebeuren.

c. de gevolgen

Er ontstond groot protest vanwege de clerus o.l.v. de bisschoppen tegen deze "scholen zonder God" en als tegenzet richtten ze de "vrije scholen" op (deze mogelijkheid werd hen gewaarborgd door de grondwet).

Zo geschiedde het in circa 2000 van de 2500 gemeenten van België. Het volk gaf massaal gevolg aan de oproepen van de bisschoppen en daar waar in 1878 de vrije confessionele scholen slechts 13 % van de schoolgaande jeugd telde, liep dat vlug op tot 63 % in 1880.

Het werd duidelijk een vlucht uit de gemeentescholen. Daar waar voor Wolvertem en gehuchten de totale schoolbevolking 570 eenheden bedroeg voor 1880, bleven er daarna slechts 50 leerlingen van over. Zo telde Imde b.v. nog 5 leerlingen terwijl de vrije school er 80 telde.

Meester Denil van Rossem hield er nog een drietal over. In die tijd telde Rossem 89 arme kinderen die kosteloos onderwijs konden genieten, maar de ouders gaven meer om de aanmaningen van hun geestelijke leiders dan om het steungeld van de gemeente.

Het kwam zover dat 's zondags in de kerk tijdens de H. Mis de mensen in een wijde kring rond meester Denil gingen zitten alhoewel deze laatste gekend stond als een fervent katholiek. Opeens schuwden ze zijn nabijheid !!!

Te Rossem werd er een vrije gemengde school opgericht en de lessen

werden gegeven door meester Benedictus Raes (1879-1884), ook een onderwijzer zonder diploma.

Hij gaf les in het huis naast de huiskapel van de zusters op de huidige Kleinen Dries (huis afgebroken in 1966) en was eveneens gemeenteraads-lid.

Uit cijfers leren we dat er tijdens de periode 1879-1884 werd voortgegaan op de jaren van voor de schoolwet en dat er van ambtswege werd bepaald hoeveel kinderen er 'zouden moeten zitten' en dit om een toelage te be-komen. In werkelijkheid gingen alle leerlingen naar de vrije school van Rossem bij meester Benedikt Raes.

Voor het schooljaar 1884-85 werd de school door de gemeente aangenomen, maar de hogere autoriteiten keurden ze af (zie verder onder periode 4).

d. uit de gemeenteraadsver-slagen

Uit het verslag van 26.11.1879 blijkt dat het budget wordt gebaseerd op dat van 1878 voor de wedde van de meesters en op het feit dat de populatie van de 5 scholen is terug-gelopen tot 50 kinderen.

Er zal dus geen sprake meer zijn van 175 frank welke vroeger voor de 500 à 600 leerlingen werd gegeven voor de prijsuitdeling. Er worden ook geen gemeentetolagen meer ge-given aan de meester voor de supplementaire godsdienstlessen vermits hij deze vroeger ook gaf en hij nu toch veel minder leer-lingen had en de lesuren dezelfde blijven. Voor de prijsuitdeling zal 50 frank voor de 5 scholen samen worden voorzien in 1879.

Het budget voor 1880 : 9.123,62 fr waarvan 1.699,75 frank voor Rossem bestemd is.

In het verslag van 16 december 1880 lezen we dat opnieuw 50 frank voor-

zien werd voor de prijsuitdeling. Het budget voor 1881 belooft nu 9.325,87 frank waarvan Rossem er 1.716,65 frank krijgt.

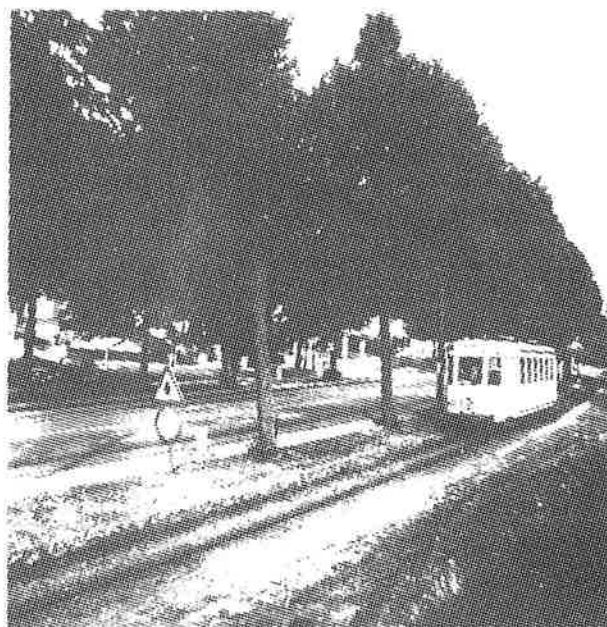
Het verslag van 11 april 1881 meldt dat meester Denil een vergoeding krijgt voor de catechismuslessen van het 4de trimester 1879 en voor het volledig jaar 1880 ten belope van 125 frank. Dit zal zo blijven in 1881. Voor de prijsuitdeling werd 75 frank voorzien.

Het verslag van 6 december 1883 leert dat het budget 1884 voor het Lager Onderwijs nu 9.549,53 frank bedraagt en dat Rossem 1.767,22 frank krijgt.

Zo komen we dan aan de verkiezingen van het jaar 1884 waarbij de katolieken een grote overwinning zullen behalen en een nieuwe schoolwet zal opgesteld worden.

Marc GILLISJANS

(wordt vervolgd)

INHOUDSOPGAVE

blz 3	Plaatsnamen te Wolvertem (vervolg)	Dr J. Van Hove
blz 6	Familie D'Ours	Jan Bogaerts
blz 11	Herinneringen...	M. Van Assche
blz 13	Het gemeentelijke onderwijs te Rossem	M. Gillisjans
blz 16	Inhoudsopgave	

Meise, 15 maart 1989

Geacht Medelid,

Betreft : Algemene Vergadering
Video : Meise in Beeld en Klank

Met deze hebben wij het genoeg U uit te nodigen op de statuaire jaarlijkse Algemene Vergadering die doorgaat op vrijdag 14 april 1989 om 20u30 in het Gemeentelijk vergaderlokaal "De Snipper", Brusselsesteenweg 73 te 1860 Meise (lokaal 7).

DAGORDE

- 1.- Jaaroverzicht
- 2.- Financieel verslag werkjaar 1988
- 3.- Goedkeuring van de rekeningen
- 4.- Bespreking activiteiten 1989
- 5.- Varia
- 6.- Voorstelling videoreportage "Meise in Beeld & Klank"

Wij zouden het bijzonder op prijs stellen U op deze Algemene Vergadering te mogen begroeten. Wij durven U bovendien een onvergetelijke video-avond beloven.

Met de beste heemgroeten.

Roger MOERENHOUT
Sekretaris

René BELLEMANS
Voorzitter

BERLA wordt gesteund door de

ASLK

ALGEMENE SPAAR- EN LIJFRETEKAS

**De bank die u een voetje voor geeft
in het leven.**

ASLK KANTOREN TE MEISE EN WOLVERTEM

NOORDSTARFONDS V.Z.W.

**De kulturele
stichting van de
verzekeringsmaatschappij
De Noordstar en Boerhaave**

Gemeentekrediet

MEISE

uit sympathie

Voor alle bankverrichtingen het juiste adres :
Nieuwelaan 110 - 1860 Meise
Tel. : 02/269.01.63